

vsem oporišče kulturnega življenja mesta, ki ga je resnično ljubil. Ko mu tudi to ni uspelo, se je umaknil na samotni otočič uredništva »Kronike slovenskih mest«, kjer se je sedaj v drugi, sodobnejši obliki prerodil v njem nekdanji prosvetitelj in učitelj v iniciativnega urednika in organizatorja študija o problematiki naših mest. Polnega načrtov ga je od preobložene uredniške mize nenadoma odtrgala smrt, da mu odkrije tista zadnja spoznanja, po katerih hrepeni človeška duša, a ji jih to življenje ne more uresničiti.

Čeprav je Jarc najzrelejša leta svojega življenja posvetil politiki, vseeno politika ni bila njegova najznačilnejša stran. Tudi kadar je nji služil, mu ni bila nikdar sama sebi namen, samó taktika, spretna igra premetenih igralcev, ampak jo je vedno smatral za služabnico narodnih, kulturnih in etičnih idealov. Tudi kot politik je bil Jarc predvsem izobraženec, ki se zaveda dolžnosti in vzvišenosti svojega poklica, in to prav izrazit humanistični izobraženec. Če je komu klasična humanistična izobrazba dopolnilo njegovih prirojenih nagnjenj in nadarjenosti, je bila njemu prav gotovo. Ni dvoma namreč, da je prav ona njegovo prirojeno nadarjenost poplemenitila in dvigala iz nje življenjske vrednote v smislu klasične krilatice o zgodovini, učiteljici življenja. V tem okviru humanističnega izobraženca je bil Evgen Jarc izrazito življenjski,

delovni tip. Tudi kolikor je bil prisiljen posegati po znanstvenih sredstvih, so mu tudi ti bili samo pomagala za duhovno življenjsko borbo. Tako je bil Jarc v idealnem smislu tip produktivnega izobraženca, širitelja znanja, bistrilja pojmov in branilca idej. Tako je razumljivo prav pri njem, ki je poznal vodilne tuje jezike in bil široko razgledan po najrazličnejših področjih duhovne kulture in znanja, da je bil prvi med nami, ki je propagiral misel *ljudske univerze* vzporedno z najživahnejšo borbo za slovensko vseučilišče. Čeprav sam ni bil znanstven, ampak izrazito receptiven publicističen tip, ki bi se bil mogel razživeti prav le v uredništvu kakega velikega umevnokulturnega glasila, se je kot resnično kulturni tip zavedal, da prava ljudska prosveta črpa svoje moči le od znanstvene resnosti in od eksaktnih ved. Še zadnje mesece svojega življenja je večkrat razpravljaval o ljudski univerzi in poudarjal, da bo ona pri nas toliko časa pohabljena, dokler se ne bo oprla na pravo univerzo, ki se po zedinjenju tako lepo razvija med nami.

Občinski svet mesta Ljubljane, njega tehnični, tujsko-prometni in kulturni odseki, »Kronika« in akcija za mestni muzej so izgubili s pokojnim E. Jarcem markantno, iniciativno in neumorno delavno osebnost. N. v m. p.!

NAŠA KRONIKA

JANUAR 1926

1. Danes stopi v vsej Sloveniji v veljavo novi cestni red, po katerem morajo vsa vozila voziti po desni strani ceste, prehitevati pa na levo. — Veliki župan je dovolil, da sme mestna občina začasno pobirati v letu 1926. vse občinske davščine v enaki izmeri kakor lani. — Malo po 19. uri je bilo čutiti močan potresni sunek, ki je povzročil vseplošen preplah. Sledilo je še šest sunkov, od katerih je bil prvi najmočnejši.

2. Na Dunaju je umrl Ivan Knez, veletrgovec in industrijec ter predsednik Trgovske in industrijske zbornice v Ljubljani. Rodil se je 9. avgusta 1853 v Podgori pri Sent Vidu nad Ljubljano. Po strokovnih študijah je zgodaj stopil samostojno v življenje in se s svojo delavnostjo in z izrednim talentom kmalu visoko povzpел. Postal je lastnik žitne trgovine v Ljubljani, valjčnega mlina v Beričevem

Ivan Knez

BORIS WIDER

in tovarne opeke na Brdu ter kisarne. Veliko je deloval v javnih stanovskih ustanovah, in sicer: njegovo glavno poprišče je bila Zbornica za trgovino, obrt in industrijo, v katero je bil prvič izvoljen 1884, drugič pa za njenega predsednika 1911. leta in je ostal na tem mestu do svoje smrti. V zvezi s to funkcijo je bil voljen v železniški svet na Dunaju in je bil član uprave dolenjskih železnic. Od 1908 do 1912 je bil podpredsednik Kmetijske družbe. Ljubljanskemu gremiju trgovcev je bil prvi slovenski predsednik od 1905 do 1910, po septembrskih dogodkih 1908 je ustanovil slovensko samostojno trgovsko gremijalno šolo, bil je predsednik Trgovskega in bolniškega podpornega društva, predsednik konzorcija »Ljubljanskega vzorčnega velesejma«, podpredsednik Zveze industrijcev. Od leta 1898. dalje je bil 32 let nepretrgoma predsednik Kmetijske posojilnice, bil je soustanovitelj Ljubljanske kreditne banke in njen podpredsednik, enako funkcijo je opravljal pri Jadransko-podunavski banki. 1896 je dobil zaupniško mesto cenzorja pri Avstroogrski banki, ki ga je po prevratu obdržal tudi pri Narodni banki SHS. 1920 je prevzel predsedstvo Kreditnega zavoda za trgovino in industrijo v Ljubljani, bil pa je tudi podpredsednik Ljubljanske blagovne efektne borze.

10. Krščansko delavstvo je sklicalo v dvorano Ljudskega doma protestno zborovanje proti ukinitvi posredovalnice za delo, proti zmanjšanju podpor za brezposelne in proti znižanju kreditov za humanitarne zavode ter za varstvo otrok.

15. Zveza industrijcev za Slovenijo je na svoji izredni glavni skupščini protestirala proti nameravani demontaži slovenske industrije in je sprejela resolucije, ki jih je poslala na pristojna mesta.

20. General Danilo Kalafatović je nastopil mesto novega divizijskega komandanta. — Veliki župan je pooblastil

mestno občino, da sme poleg posojila Din 2.000.000— za zidavo stanovanjskih hiš za Bežigradom najeti še dodatno posojilo Din 600.000— proti najugodnejšemu obrestovanju in amortizaciji v 100 semestrih.

21. Umrli je dr. Ljudevit Perič, odvetnik in bivši župan ljubljanski. Rodil se je 4. avgusta 1884 v Borovnici. Gimnazijo je končal v Ljubljani, pravne študije v Pragi, nakar se je posvetil odvetniškemu poklicu v Ljubljani. Med svetovno vojno je bil poslan na rusko fronto, kjer so ga ujeli Rusi. Pozneje se je pridružil dobrovoljcem in z njimi odšel v Srbijo ter se s srbsko vojsko umikal preko Albanije na Krf in v Italijo, kjer je bil konfiniran. Iz konfinacije je šel z dobrovoljsko armado na solunsko fronto in se potem vrnil z jugoslovansko vojsko v domovino. Za župana ljubljanskega je bil izvoljen 24. oktobra 1922 in je županoval do razpusta občinskega sveta dne 29. maja 1923. Dne 3. decembra 1923 je bil spet izvoljen za župana in je ostal na tem mestu do dne 10. maja 1924. Od 1. avgusta do 10. novembra 1924 je vodil pod Davidovičovo vlado gerentske posle mestne občine. Doba, v kateri je bil pokojni dr. Perič župan in pozneje gerent, je srečna doba mesta Ljubljane in nosi pečat pokojnikove velike socialnosti. Posebno se je zavzemal za mestno delavstvo, nič manj za uradništvo; ustanovil je mestno poklicno gasilstvo in mestni socialno-politični urad, povečal in zboljšal je mestno ubožnico. Tedaj se je razširilo omrežje vodovodne napeljave, zidale so se prve stanovanjske hiše na Prulah in za Bežigradom, zgradilo se je mestno kopališče ob Ljublanici, asfaltirala se je Aleksandrova cesta itd.

24. Oddajna radijska centrala pri poštni direkciji, ki jo je konstruiral ing. Osana, je oddajala prvi radijski koncert, ki ga je izvajal kvartet Orkestralnega društva Glasbene Matice. Prenos koncerta je bilo moč ujeti z aparati v krajih, oddaljenih od Ljubljane do 70 km. — Veliki župan je dovolil mestni občini najetje posojila v znesku 1.000.000 Din proti 6%-nemu obrestovanju in amortizaciji v 50 letih. Anuitete se morajo kriti z najemnino. Posojilo je namenjeno za zidavo 7. stanovanjske hiše za Bežigradom. — Češka akademija znanosti in umetnosti je izvolila arh. Josipa Plečnika za svojega zunanjega člana.

FEBRUAR 1926

8. Končane so volitve v Delavsko zbornico, ki so dale tole sliko: volilnih upravičencev je bilo 75.106, glasovnic je bilo oddanih 64.456, vrnjenih je bilo 10.495, a izgubilo se je 55 glasovnic; glasovalo je 56.235 volilcev, in sicer takole: socialni demokrati in komunisti 29.344 glasov in 27 mandatov; Sl. Lj. Str. 15.017 glasov in 14 mandatov, Neodvisna delavska lista 8359 glasov in 7 mandatov, socialni demokrati 2495 glasov in 2 mandata, radičevci in radikali 1020 glasov in nobenega mandata.

10. Narodno gledališče in Društvo slovenskih književnikov sta priredila v dramskem gledališču akademijo v proslavo 125-letnice rojstva pesnika dr. Franceta Prešerna, ki je ob sodelovanju naših najboljših pesnikov, pevcev in igralcev kar najlepše uspela.

13. Ustanovila se je Vodnikova družba za izdajanje ljudskih slovenskih knjig.

20. Anton Cerar-Danilo je slavil 50-letnico svojega igralskega delovanja. Dopoldne je sprejemal čestitke in poklone v lepo okrašeni avli dramskega gledališča, zvečer so mu združeni pevski zbori priredili podoknico, nakar se je vršila v opernem gledališču slavnostna predstava »Desetega brata«, v katerem je jubilarant igral strica Dolefa. Ob tem jubileju je mestna občina imenovala Danila za meščana ljubljanskega.

24. Ljubljana se je topla poslovila od dr. O. Beneša, generalnega konzula Českoslovaške republike, ki odhaja na novo službeno mesto. Na njegovo mesto pride dr. František Resl.

MAREC 1926

3. V unionski dvorani je bil velik protestni shod ljubljanskega delavstva proti nameravanim redukcijam v revirjih TPD. Sprejeta je bila resolucija, ki je bila poslana merodajnim instancam.

5. Umrli je Ivan Velkavrh, bivši nadporočnik v pokoju. Rodil se je 1844 v Ljubljani. Po srednji šoli je postal častnik in je služil do 1884, ko je šel zaradi hude očesne bolezni v pokoj. V zadnjih letih je popolnoma oslepel. Pokojnik je bil nekaj časa tudi ljubljanski občinski svetnik in se je močno zavzemal za olepšavo mesta. V svoji oporoki je volil 50.000 Din v socialne in kulturne namene. — Umrli je ing. Julij Hilbert, po rodu Čeh. 1890 je stopil v mestno službo, pozneje pa je prešel v državno. Nekaj let je služboval v Krškem, potem pa v Ljubljani. — Svet medicinske fakultete beograjske univerze je izvolil dr. Matijo Ambrožiča, šefa dispanzerja za otroške bolezni v Ljubljani, za svojega izrednega profesorja za otroške bolezni.

17. Ministrstvo socialne politike je brzojavno razveljavilo vse sklepe prve skupščine Delavske zbornice in je hkrati naložilo upravnemu odboru, da do nadaljnje odločitve ničesar ne ukrene. — Umrli je Janko Kessler, upokojeni magistratni pisarniški ravnatelj, znan tudi v slovenski literaturi pod psevdonomim Podgorjanski. V enem izmed Letopisov Matice slovenske je napisal študijo o ljubljanskem židovstvu v preteklih stoletjih, več novelet je priobčil v »Slovanu«, prevedel je v slovenščino Ernestine Jelovškove »Spomine na Fr. Prešerna« ter več iger za slovensko gledališče v Ljubljani.

23. Minilo je 30 let, odkar je zbor Glasbene Matice koncertiral prvič izven Ljubljane. To je bilo na Dunaju, kjer so se pele tudi slovenske narodne pesmi v Hubadovi harmonizaciji. Uspeh je bil velik.

APRIL 1926

10. Pevski zbor slovenskega učiteljstva je priredil v unionski dvorani svoj prvi javni koncert. Izvajal je Sattnerjevo pesnitev »Jeftejeva prisega« v proslavo skladateljeve 75-letnice rojstva.

11. V beograjskem gledališču je pred izbrano publiko izročil Nj. Vel. kralj Aleksander zmagovalni vrsti ljubljanskega Sokola prehodno darilo »Meč kralja Aleksandra I.«.

12. Posebna komisija je v peči mestne elektrarne sežgala ogromno količino obrabljene papirne denarja po 25 in 50 par in po 1 Din, v večmilijonski skupni vrednosti. — Mestni magistrat je prepovedal v nasadih po Tivoliju promet s kakršnimikoli vozili.

13. Max Farrand, univerzitetni profesor in eden najboljših ameriških sodobnih zgodovinarjev, je predaval v univerzitetni zbornici o dijaškem življenju v Zedinjenih državah.

17. V Novem mestu je preminul skladatelj Anton Foerster. Pokojnik se je rodil 20. decembra 1837 v Osenicah na Češkem. Po končani gimnaziji je dovršil pravniške študije na praški univerzi. Pod vplivom skladatelja Smetane se je povsem posvetil glasbi. 1865 je prevzel mesto zborovodje in cerkvenega organista v škofijski cerkvi v Senju. Dve leti pozneje je v Ljubljani zborovodja v Čitalnici in kapelnik Dramatičnega društva, 1868 pa je prevzel glasbeno vodstvo v stolnici. Na tem mestu je deloval polnih 41 let. Prva leta je Foerster nastopal v Ljubljani tudi kot pianist, pozneje pa je prirejal samo koncerte na orglah, pri katerih je bil priznan mojster. Najbolj popularen je postal pokojnik s svojo opero »Gorenjski slavček«, ki jo je napisal 1872 kot opereto, 1896 pa jo je predelal v opero. Poleg tega pa je skladal še druga dela in pisal knjige glasbeno-pedagoške vsebine, kakor »Pevska šola«, »Pesmarica«, »Nauk o harmoniji«, »Klavirska šola« itd. Na njegovo pobudo se je ustanovila Orglarska šola in Cecilijino društvo. Zadnja leta pred smrtjo je pisal opero »Materin blagoslov«, ki jo je skončano izročil Narodnemu

Podpolkovnik Jernej Andrejka

Srečko Kosovel

gledališču v Ljubljani. — V dvorani Kazine se je vršil pod predsedstvom dr. Fr. Windischerja slavnostni občni zbor v proslavo 25-letnice plodnega dela trgovskega društva »Merkurja«.

19. V zbornični dvorani univerze je na poziv univerzitetnega dijaškega združenja za Zvezo narodov predaval dr. Privat, delegat Perzije v Zenevi, o ustroju Zveze narodov. — Pred 15 leti je umrl v ljubljanski deželni bolnici Ivan Grohar, eden najbolj nadarjenih slovenskih slikarjev.

MAJ 1926

3. Na strehi mestne elektrarne je izbruhnil požar, ki bi utegnil postati katastrofalen, da ga niso pravočasno omejili mestni poklicni gasilci. Parni stroji za proizvodnjo elektrike so bili ustavljeni in so jih nadomestili Dieslovi motorji, ki so dajali tok le za zasebno razsvetljavo. Ulice so ostale v temi in tudi tramvaj ni vozil.

5. Umrl je podpolkovnik v p. Jernej Andrejka. Rodil se je 20. avgusta 1850 v Dolenjah v občini Rovi. Po gimnaziji je šel v kadetnico v Innsbruck, potem pa ga je njegov poklic vodil po raznih mestih države. Sodeloval je pri okupaciji Bosne in Hercegovine, odkoder je prišel 1879 v Ljubljano. 1895 je bil poklican v službo k cesarski arcierni telesni gardi, kjer je bil 1905 kot gardni podpolkovnik upokojen. Do prevrata je živel na Dunaju, potem pa se je preselil v Ljubljano. V pokoju se je začel ukvarjati z literaturo, predvsem iz vojaškega življenja, in je napisal poleg manjših del znano knjigo »Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini«. Pokojnik je bil vedno zaveden Slovenec in je bil velik podpornik slovenskih študentov na Dunaju. Pa tudi na svoj rojstni kraj ni pozabil; s svojim velikim vplivom mu je pomagal do šole in vodovoda, sebi pa je zgradil pod zvonikom rovske cerkve grobnico.

9. Danes obhajamo 50-letnico rojstva pokojnega pisatelja Ivana Cankarja. Društvo slovenskih književnikov je priredilo v ta namen sinoči v dramskem gledališču večer recitacij iz Cankarjevih del, na katerem so sodelovali naši priznani književniki, uvodno besedo pa je imel pokojnikov bratranec univ. prof. dr. Izidor Cankar. — Sportni klub Ilirija slavi 15-letnico svojega obstoja.

10. Češka filharmonija je priredila v unionski dvorani koncert pod vodstvom svojega dirigenta Vaclava Talicha. Koncert je uspel nad vse sijajno. — Ljubljanska opera se je pravkar vrnila s svoje prve turneje v Sarajevu, Dubrovniku in Splitu, kjer je žela triumfalne uspehe. — V Jakopičevem paviljonu je odprta velika razstava francoske grafične umetnosti XVII. in XVIII. stoletja.

20. Umrl je odvetnik dr. Karel Triller. Rodil se je 21. aprila 1862 v Skofji Loki. Po končanih pravnih študijah na Dunaju se je posvetil advokaturi v Ljubljani. Odvetnik je postal 1894 in se naselil v Tolminu, odkoder se je vrnil v Ljubljano 1900. 1902 je bil izvoljen v občin-

ski svet ljubljanski ter je ostal njegov član do prevrata in še dalje. 1912 je bil izvoljen za ljubljanskega podžupana. Kot občinski svetnik je bil predsednik upravnega odbora mestne plinarne in predsednik kuratorija deklisklega liceja, bil je načelnik ravnateljstva mestne klavnice, član mestnega gremija in med vojno načelnik aprovizacijskega odseka. 1908 je bil izvoljen za poslanca v deželnem zboru kranjskem, kar je ostal do prevrata. Za deželnega odbornika je bil izvoljen prvič 1911 ter je obdržal to funkcijo do prevrata, ko je prevzel vodstvo deželnega odbora ter postal po prevratu predsednik likvidacijske komisije deželne imovine kranjske. Po prevratu je bil v Narodni vladi v Ljubljani poverjenik za trgovino in industrijo ter član Začasnega narodnega zastopništva v Beogradu. 1921 je postal predsednik »Ljubljanske kreditne banke«, pozneje pa je bil izvoljen v upravni odbor Narodne banke v Beogradu. Bil je velik podpornik slovenskega dijaštva in je 17 let predsedoval dijaški kuhinji »Domovini«. Ob septembrskih dogodkih 1908 je neustrašeno branil slovenske pravice in je kot predsednik pred vojno osnovane »Zveze slovenskih odvetnikov«, ki je imela namen, braniti pravice slovenskega jezika, izbojeval marsikateri uspeh. Pokojnika so pokopali v Skofji Loki.

23. V Jakopičevem paviljonu se je odprla lepa razstava umetnin Božidarja Jakca in Josipa M. Gorupa. — Na mednarodni telovadni tekmi v Lyonu si je priborila sokolska vrsta drugo mesto, za prvega zmagovalca med posamezniki pa je bil proglašen Slovenec Peter Šumi s častnim naslovom »champion des champions«. — Na planinski poti s Krvavca na Kokrško sedlo so se smrtno ponesrečili trije Ljubljančani: Mira Mancinijeva, Rado Sopčič in Ivo Sterle. — Belokrajinski šolarji iz Metlike so priredili v dramskem gledališču predstavo s petjem belokrajinskih narodnih pesmi, z recitacijami, s kolom in igrami. Oblečeni so bili v lepo belokrajinsko narodno nošo.

27. V Tomaju na Krasu je umrl pesnik Srečko Kosovel. Rodil se je 1904 v Sežani na Krasu. Realko je obiskoval v Ljubljani, potem pa se je posvetil študiju romanistike in slavistike. Pesniti je začel zgodaj. Sodeloval je skoraj pri vseh naših listih in revijah. Njegov razvijajoči se talent je mnogo obetal, zato je njegova zgodnja smrt odjeknila tem bolešneje.

31. Šentjakaška knjižnica slavi 15-letnico svojega plodnega dela. Poslovati je začela z 250 knjigami.

JUNIJ 1926

7. Danes se spominjamo 300-letnice rojstva Ivana K. Dolničarja, ki je bil ljubljanski župan od 1672 do 1675, od 1679 do 1681 in 1692, še prej pa mestni sodnik 1663, 1664, 1667 — 1670.

6. Z manifestacijskim zborovanjem v Narodnem domu je bil zaključen VIII. redni kongres Združenja jugoslovanskih narodnih železničarjev, po katerem se je razvil skozi mesto impozanten sprevid številnih delegatov.

8. Ljubljana je slovesno sprejela 280 francoskih gostov, ki so si ob povratku iz Beograda v domovino ogledali naše mesto. Med njimi je bilo mnogo odličnih francoskih parlamentarcev, njihovi pevski društvi »Orpheum« in »Harmonia« pa sta priredili v paviljonu v Zvezdi koncert francoskih pesmi.

21. V Jakopičevem paviljonu je bila odprta razstava umetniških slik pokojnega slikarja Ivana Groharja, umrlega pred 15 leti.

23. Svet slušateljev ljubljanske univerze je sklical danes dopoldne na univerzi protestno zborovanje proti nettunski in beograjski konvenciji. Zborovanje je univerzitetna oblast prepovedala, kakor je sinoči policija razgnala demonstrante. Akademiki so poslali protestno brzojavko notranjemu ministru ter predsedniku parlamenta.

24. V magistratni dvorani se je sestala letna konferenca jugoslovanskih gospodarskih zbornic, ki se je bavila predvsem z vprašanjem o brodarstvu in zvezi z narodnim gospodarstvom.

28. Po razvitju prapora Orjune St. Peter-Udmat pred šempetrsko vojašnico se je vršil po mestnih ulicah spreved uniformiranih čet Orjune. Ob 18.30 uri je prišlo do krvavega spopada med četo Orjune iz Beograda in Vojvodine in med policijo, ki je zaprla Prešernovo ulico, da čete niso mogle do italijanskega konzulata. Oddanih je bilo več strelav in je bilo na obeh straneh ranjenih šest oseb. Neko žensko je streljanje tako ustrašilo, da je dobila živčni napad in je pri padcu na tla utrpela hude notranje poškodbe, za katerimi je umrla že med prevozom v bolnico.

JULIJ 1926

3. Za agrarnega ravnatelja je imenovan Gustav Golia, šef mariborskega agrarnega urada. — V avli univerze je bil odkrit spomenik rajnemu profesorju dr. Zolgerju, delo kiparja Antona Kralja. Ob tej priliki je izdal profesorski zbor juridične fakultete V. letnik »Zbornika znanstvenih razprav« v počaščenje spomina na odličnega znanstvenika.

9. Umrl je bivši primarij državne splošne bolnice dr. Josip Stojc.

11. Umrl je pisatelj dr. Fran Detela, gimnazijski ravnatelj v pokoju in vladni svetnik. Rodil se je 2. decembra 1850 v Moravčah. Po maturi v Ljubljani 1871 je končal na Dunaju študije klasične filologije in francoščine, postal profesor v Dunajskem Novem mestu, a 1890 gimnazijski ravnatelj v Novem mestu na Dolenjskem. 1906 je stopil v pokoj in se za stalno preselil v Ljubljano. Nekaj časa je bil tudi član občinskega sveta ljubljanskega, kjer je pridno delal predvsem za napredek ljubljanskega osnovnega, meščanskega in obrtnega strokovnega šolstva. V pisatelja se je razvil pod vplivom Jurčiča in je ostal zvest realizmu v naši literaturi. Pisal je v »Ljubljanski zvon«, »Dom in Svet«, »Slovensko Matico« in za Družbo sv. Mohorja, ki je z letom 1921. začela izdajati njegove zbrane spise. Njegova glavna dela so: »Malo življenje«, »Veliki grof«, »Pegam in Lambergar«, »Takšni so«, »Hudi časi«, veseloigra »Dobrodušni ljudje«, satirična veseloigra »Učenjak«, ki se je tudi uprizorila na ljubljanskem odru, in povest »Svetloba in senca«, ki spada med njegova najboljša dela.

15. Ministrstvo je odobrilo načrt regulacije Ljubljanice, ki ga je izdelalo generalno ravnateljstvo voda. Stroški za regulacijo Ljubljanice bodo znašali okroglo 40 milijonov dinarjev.

20. Danes so pričeli z zidavo velike mestne stanovanjske hiše na Ahacljevi cesti.

28. Zaradi znanega incidenta na Vidovdan v Ljubljani je ministrstvo notranjih del razpustilo Orjuno v ljubljanski oblasti, zaseglo vse njeno imetje in prepovedalo nošenje njene uniforme. Po tem razpustu so prenehali delovati oblastni odbor in 63 krajevnih organizacij Orjune. — V Mestnem domu so priredili železničarji protestni shod proti nameravani ukinitvi ljubljanske žel. direkcije in proti znižanju plač ter redukcij žel. delavstva.

AVGUST 1926

1. Uslužbenci cestne električne železnice so slovesno proslavili 25-letnico obstoja ljubljanskega tramvaja s kongresom v magistratni dvorani, na katerega so prihiteli zastopniki njihovih stanovskih tovarišev iz drugih mest države in iz inozemstva. Na kongresu je bila zlasti poudarjena želja, da bi mestna občina čimprej prevzela ljubljanski tramvaj v svojo last.

5. Pod žlebom ob Slovenski poti višje Kranjske planine so našli razpadajoče truplo dr. Milka Lubca, referenta za strokovno srednje šolstvo pri velikem županstvu ljubljanske oblasti, ki je odšel v planine že 21. maja.

7. V kazinski dvorani se je pričel kongres Jugoslovansko-češkoslovaških lig. — Po vsej Sloveniji, pa tudi v Ljubljani, so hudi nalivi napravili veliko škode in so ponekod povzročili poplave. Vihar in voda sta izpodko-

pala pri Lazah nekoliko dreves in jih vrgla na progo. Zaradi tega se je iztiril dunajski brzi vlak. Smrtnih žrtev ni bilo.

17. V Ljubljani se je pričel kongres Jugoslovanske šahovske zveze, združen s šahovskim turnirjem. — Umrl je Jakob Zalaznik, posestnik, pek, slaščičar, kavarnar in meščan ljubljanski. Bil je velik podpornik našega dijaštva in vnet pevec, ki je ustanovil pevsko društvo »Ljubljano«.

20. Veliki župan je dovolil mestni občini pobirati v letu 1926. za delno kritje proračunskega primanjkljaja po vsem občinskem ozemlju 35 % doklado na hišno najmarino in 135 % doklado na vse ostale direktne davke, razen občinskih doklad in razen davka od telesnih delavcev. — Za upravnika bakteriološkega zavoda je imenovan dr. Ferdo Kern, profesor v p. in bivši upravnik drž. bakteriološkega zavoda v Križevcih.

26. Zaradi preureditve in olepšave Sentjakobskega trga se je dosedanje tržišče za drva preneslo na cestišče Grudnovega nabrežja.

29. Mesto je obiskala skupina francoskih rudniških inženjerjev pod vodstvom Henryja Chapauta. Gostje so si ogledali univerzo ter zanimivosti mesta. — Dosedanji izredni profesor zagrebške univerze dr. Milko Kos je imenovan za izrednega profesorja ljubljanske univerze.

SEPTEMBER 1926

3. Prometno ministrstvo je brzojavno odpovedalo odvezem premoga za potrebe drž. železnic v vseh zasebnih rudnikih. Zaradi tega je v Sloveniji 4000 delavcev na cesti brez kruha.

4. Trboveljska premogokopna družba je na odpoved dobave premoga za potrebe drž. železnic ustavila delo v vseh svojih revirjih. — Na velesejmski prireditvi pod naslovom »Ljubljana v jeseni« so pripravili razstavo svojih umetniških del Rihard Jakopič, Ferdo Vesel, Matija Jama, Ivan Vavpotič, Fran Tratnik, Anton G. Kos, Josip M. Gorup, Božidar Jakac ter kiparja Ivan Napotnik in Lojze Dolinar.

7. V magistratni dvorani se je vršil kongres »Svojine«, ki združuje vse hišne in zemljiške posestnike v državi. Prišlo je veliko število zastopnikov od vsepovsod.

9. V unionski dvorani se je pričel pod predstvom odvetnika dr. Danila Majarona II. vsedržavni pravniški kongres s številnimi udeleženci iz vse države. Kongres je sprejel važne resolucije, tičeče se izenačenja ženitbenih prav v kraljevini, pravnega značaja in tehnike naših finančnih zakonov, državljanstva, reorganizacije upravne vodstva ter vprašanja notariata.

13. Med vlado in lastniki zasebnih rudnikov je prišlo do sporazuma, ker so lastniki pristali na 15 % popust pri cenah premoga, ki ga bodo prodali državi, zahtevajo pa dolgoročne pogodbe in regulacijo delovnega časa. Delo se je v vseh revirjih že pričelo.

15. Umrl je Fran Črnagoj, vrtnarski šolski nadzornik v pokoju. Rodil se je 27. januarja 1865 v Črni vasi na

Dr. Fran Detela

Barju, dokončal je 1885 ljubljansko učiteljsiše in služil najprej pri Sv. Gregorju pri Sodražici, potem v Izlakah pri Zagorju, v Šmartnem pod Šmarno goro, od 1896 pa do svoje upokojitve 1924 kot šolski upravitelj med svojimi rojaki na Barju. Zadnja leta je bil nadzornik šolskih vrtov v Sloveniji. Pokojnik ni bil samo odličen šolnik, ampak tudi izvrsten sadjar ter čebelar. Zlasti zaslužno je njegovo delo na Barju, kjer je z živim zgledom in v številnih predavanjih pokazal svojim rojakom, kako je treba obdelovati barje, da daje dober sad.

27. Strahoviti nalivi so povzročili v ljubljanski okolici in ob Sori velike poplave. Na Viču in v Rožni dolini stoji voda ponekod 2 m visoko. Zatvornica v Trnovem je porušena. Na Glincah so v pobesneli Gradaščici utonili trije moški. Gerentski svet mesta Ljubljane je nakazal poplavljenecem 100.000.— Din podpore. Da se nudi viškim poplavljenecem zasilna streha, je ukazal veliki župan, da se ustavi začasno pouk v vseh ljubljanskih osnovnih šolah.

OKTOBER 1926

1. Objavljeni so rezultati volitev v Zbornico za trgovino, obrt in industrijo, ki so se končale 22. septembra. Rezultati so tile: od 48 članov nove Zbornice jih odpade 30 na napredne stanovske organizacije, SLS ima 8 mandatov, kmetijci 1, radikali 3, Nemci 2, 4 člani pa politično niso opredeljeni. — Slavenska banka v Zagrebu je prišla v velike denarne zadrege. Vse kaže, da bo pri njeni ljubljanski podružnici oškodovano veliko število Slovencev.

7. Z odlokom velikega župana je razpuščen gerentski svet mestne občine, sestojč iz dr. Dinka Puca, Antona Likozarja in Josipa Turka. Za vladnega komisarja je postavljen vladni svetnik A. Mencinger.

11. Na potovanju po Jugoslaviji so prispeli v Ljubljano češkoslovaški parlamentarci pod vodstvom Vaclava Klofača, predsednika senata, dr. Soukupa, podpredsednika senata, Jana Malypetra, predsednika parlamenta, in Stivina, podpredsednika parlamenta. Ljubljančani so jih sprejeli nadvse pristrčno. Odlični gostje so poklonili mestu Ljubljani pokal iz češkega kristala, ki so ga napravili po načrtu prof. Drahonovskega dijaki praške drž. obrtne šole.

14. Umrl je Fran Ks. Stare, slikarski mojster, hišni posestnik in meščan ljubljanski. Pokojnik je bil dolga leta občinski odbornik ljubljanski, svetovalec Trgovske in obrtniške zbornice in predsednik Kreditnega društva Mestne hranilnice.

17. Umrl je vpokojeni gimnazijski ravnatelj, vladni svetnik in prvomestnik Družbe sv. Cirila in Metoda Andrej Senekovič. Rodil se je 17. novembra 1848 na Ščavnici v Slovenskih goricah. Gimnazijo je končal v Mariboru 1868, nakar je študiral v Gradcu na filozofski fakulteti matematiko in fiziko. Dve leti je služboval v Joanejski knjižnici in hkrati končal na gimnaziji poskusno leto. 1874 je nastopil profesorsko službo na ljubljanski realki. 1885 je bil imenovan za ravnatelja novomeške gimnazije, pet let pozneje pa za ravnatelja humanistične gimnazije v Ljubljani. Do 1894 je bil hkrati ljudskošolski nadzornik za novomeški okraj. 1907 je stopil v pokoj. Od 1892 do 1906 je bil član občinskega sveta ljubljanskega in je na tem mestu storil zelo veliko za mestno plinarno in elektrarno, kakor tudi za ustanovitev višje dekliške šole. Bil je odbornik »Slovenske Matice«. Njegova je »Fizika« za nižje razrede srednjih šol ter »Osnovni nauki iz fizike in kemije«, ki so doživeli več izdaj. Veliko zaslug si je rajnik stekel kot prvomestnik Družbe sv. Cirila in Metoda.

NOVEMBER 1926

3. Kmetijsko ministrstvo je ustanovilo v Ljubljani veterinarski bakteriološki zavod.

4. V dvorani Mestnega doma je bilo protestno zborovanje zasebnih nameščencev, zavarovanih pri Trgovski bolniški blagajni, ki jo hoče Suzor ukiniti.

5. Na poti iz Francije v Beograd se je ustavil na ljubljanski postaji voz s posmrtnimi ostanki vojvode Putnika in še sedmih za domovino zaslužnih mož. Posmrtnim ostankom so se poklonili zastopniki oblasti in raznih organizacij.

6. Na večerni promenadi so nastale velike demonstracije proti Italiji, ker so fašisti v Gorici v zvezi z atentatom na Mussolinija dne 2. t. m. opustošili prostore 4 slovenskih kulturnih društev, razdejali Trgovski dom, razbili slovensko ljudsko gledališče in uničili Glasbeno Matico. Policija je zastražila italijanski konzulat. — V magistratni dvorani se je vršila stanovanjska anketa ob zastopstvu velikega županstva, mestne občine in zasebnih društev, sklicana v zvezi s podaljšanjem stanovanjske zaščite do leta 1927. Skupno je v Ljubljani prirastka na stanovanjih 555 stanovanj, sezidati pa bi jih bilo treba še 1205. Občina je doslej pokazala največ razumevanja za stanovanjske potrebe občanov, in tako naj bi ostalo tudi vnaprej.

17. Minilo je 20 let od smrti pesnika Simona Gregorčiča.

21. V Zagrebu je umrla pisateljica Zofka Kveder - Deme-trovičeva. Rodila se je 1878 v Loškem Potoku. Po končanih šolah v Ljubljani je stopila že s 17. letom v službo kot odvetniška uradnica. Potem se je kmalu preselila v Trst, odkoder je odpotovala v Švico, da bi tam študirala vseučilišče, a se je v borbi za življenje končno zatekla v Prago. Tam se je kmalu priučila češčine in pričela sodelovati pri čeških listih, hkrati pa je veliko pisala v »Slovana«, »Ljubljanski Zvon« in »Slovensko Matico«. 1904 je postala urednica »Domačega prijatelja«, ki ga je urejela celih 10 let. Okoli 1906 se je preselila v Zagreb, kjer se je priučila hrvaščine in jela pisati tudi v tem jeziku. Njena najvažnejša dela so: Misterij žene, Ljubez, Odsevi, Iz naših krajev, Nada (zadnji dve sta izšli tudi v češčini), Iskre, Hanka, Njeno življenje, Najboljše slovenske novele, Na putevima života, drama Amerikanci ter troje enodejank in drama Unuk kraljeviča Marka in Arditi na Krku.

24. Nj. Vel. kralj je podpisal ukaz, ki razpisuje oblastne volitve na dan 23. januarja. Vse oblastne skupščine bodo sklicane k zasedanju dne 23. februarja.

25. Umrl je Franjo Bučar, višji operni režiser in bivši tenorist naše opere. Rodil se je 20. januarja 1861 v Postojni. Po nekaj razredih srednje šole je končal obrtno šolo na Dunaju, nakar je še obiskoval umetniško šolo v Benetkah. Postal je že učitelj na ljubljanski obrtni šoli, ko ga je odkril rajni Fr. Gerbič, ga poučeval v petju in ga pritegnil k sodelovanju pri pevskih predstavah Dramatičnega društva kot tenorista. Nato je šel na konservatorij na Dunaj, v Prago in Milan, nakar je nastopal na raznih odrih Češke, Avstrije in Nemčije. Po prevratu se je vrnil v Ljubljano in postal učitelj petja na konservatoriju in režiser v operi, kjer je bil hkrati tudi upravnikov tajnik ter nadzornik opernih skušenj. Učil je neslovenske pevce pravilne izgovarjave našega jezika, korigiral in izboljšaval pevske tekste, pa tudi sam je prevedel nekaj libret v slovensčino. — Za rednega profesorja umetnostne zgodovine slovanskih narodov, s posebnim ozirom na južne in vzhodne Slovane, je imenovan na novoustanovljenem slovanskem inštitutu jagelonske univerze v Krakovu dr. Vojeslav Mole, doslej docent za klasično in bizantinsko umetnostno zgodovino na ljubljanski univerzi.

28. Cerkevni pevski zbor frančiškanske cerkve slavi 25-letnico svojega obstoja in 25-letnico, odkar ga vodi komponist p. Hugolin Sattner.

29. Nenadoma je umrl prof. dr. Alfred Valenta, priznan ginekolog, ki je s svojo spretnostjo rešil marsikateri materi otroka in marsikateremu malčku mater, dolgoletni učitelj v tečaju za babice, katerim je napisal knjigo »Babištvo«. Po rodu je bil Ljubljanec, rojen 1869 kot sin ravnatelja ljubljanske bolnice dr. Valente.

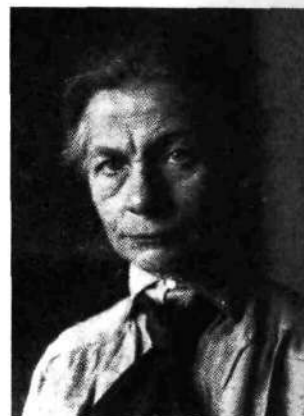
4. Umrla je slikarica Ivana Kobilčeva. Rodila se je 20. decembra 1861 v rodbini uglednega ljubljanskega obrtnika. Njen slikarski talent se je pokazal zelo zgodaj. Prvi pouk sta ji dala slikarica Ida Künlova in akad. slikar Ferdo Vesel. 18 let stara je odšla na dunajsko slikarsko šolo, 1880 pa v Monakovo, kjer je ostala skoraj polnih 9 let, nakar je delovala na Ecole Gervex v Parizu. Svojo prvo razstavo je priredila 1888 najprej na Dunaju, potem še v Ljubljani. Kritika jo je povsod sprejela zelo laskavo. Leto kasneje je v Zagrebu portretirala dr. Račkega in potem tamkaj razstavila 29 svojih del. 1891 je razstavila v Monakovem svojo znano sliko »Poletje«, isto sliko in »Likarice« je razstavila v Parizu, kjer je prejela častno odlikovanje. Pozneje je razstavljala še v Nemčiji, Avstriji, Ogrski, Franciji, Beogradu, Zagrebu in v Ljubljani. 1894 je šla za dalj časa v Florenco, a isto leto je poslikala jezuitske cerkev v Sarajevu. Tam je ostala do 1905 in zelo plodovito ustvarjala. V to dobo spadata portret biskupa Strossmayerja in alegorija »Kranjska pozdravlja Ljubljano«, oboje za mestno občino ljubljansko. 1906 je bila nekaj časa učiteljica risanja in slikarstva na ljubljanski Mladiki, nato pa se je preselila v Berlin, kjer je ostala do vojne. 1914 se je vrnila v domovino in tu slikala portrete, tihožitja, n. pr. portret Ivana Hribarja za magistratno posvetovalnico. Število njenih slik je ogromno, a raztresene so po svetu, kjer je ustvarjala, pri zasebnikih, več pa jih ima Narodna galerija.

8. Danes se spominjamo 100-letnice rojstva Franceta Cegnarja.

10. V Beogradu je preminul Nikola Pašič, predsednik Srbske radikalne stranke in bivši večkratni ministrski predsednik. Sklenjeno je, da bosta pri njegovem pogrebu zastopala mesto ljubljansko vladni komisar A. Mencinger

Zofka Kveder-Demetrovič

Ivana Kobilca

in mag. višji svetnik Fr. Govekar, ki bosta položila tudi venec s trakovi.

11. Danes se spominjamo 130-letnice rojstva prvega slovenskega dramatika Antona Linharta.

13. V kazinski dvorani se je vršil občni zbor aerokluba »Naša krila«, ki so se ga udeležili zastopniki civilnih in vojaških oblasti ter raznih društev ter zastopniki beograjske centrale. S tem je društvo, ki je pred dvema letoma nehalo delovati, spet oživel. — Na intervencijo konservatorskega urada je mestna občina sklenila popraviti rimski zid na Mirju.

24. Vladni komisar za mestno občino je razglasil sklep, da najame mestna občina ljubljanska 6 odstotno obli-gacijsko posojilo v znesku Din 30 milijonov, ki se bodo uporabili za zidavo novih stanovanj.

IZ NAŠIH MEST

UMRLI SO

Kipar Alojzij Gangl.

Dne 2. oktobra 1935 je umrl v Pragi upokojeni strokovni učitelj Alojzij Gangl, prvi sodobni slovenski kipar, ki se je uveljavil doma in na tujem in povzpel do monumentalnih plastičnih del velikega stila. Pokojnik je izvršil mnogo kiparskih kompozicij, med njimi nekaj kvalitativno prav krepkih del. Ljubljčanom je bolj kot po svojih portretnih in religioznih plastikah znan kot tvorec Vodnikovega in Valvasorjevega spomenika. Zato bo prav, če se ga spomni tudi naš list.

Gangl se je rodil 8. junija 1859 v Metliki. Začel je kot rezbarski vajenec v neki delavnici v St. Rupertu, nato v Ljubljani, odkoder je prišel v Gradec. Tam je najprej obiskoval umetnostno obrtno šolo, nakar je te nauke nadaljeval na Dunaju, kjer je kmalu vstopil na akademijo in pri kiparju Zumbuschu dokončal specialno šolo. Po študijskem potovanju po Italiji, kamor so ga kot nadarjenega dijaka poslali s posebno ustanovo, je leta 1894. postal strokovni učitelj na ljubljanski umetnostno-obrtni šoli. Zaradi živčne bolezni, ki se mu je stalno ponavljala, je bil prisiljen pustiti poučevanje. Leta 1905. je bil upokojen v IX. čin. razredu s 17 leti vračunljive službe. Nato je kesneje nekaj časa živel v Splitu, potem se je pa preselil sprva na Dunaj, od tam pa v Prago, kjer je preživel zadnja desetletja svojega življenja. V Smichovu je v Záhradní ulici št. 22 stanoval in tam tudi umrl.

Kipar Alojzij Gangl je pričel prav pri temeljih. Kot vajenec in pomočnik pri rokodelcih podobarjih in rezbarjih se je do dobra seznanil z osnovnimi oblikovalnimi ele-

menti in si pridobil potrebno ročno spretnost, poznavanje materiala in obvladovanje različnih tehnik. Naravna nadarjenost in pridnost sta ga gnali, da si je k praktičnemu izkustvu skušal pridobiti še teoretično znanje. Začel je z nauki na obrtni šoli, končal jih je kot dovršen umetnik na akademiji. Od svojih učiteljev si je pridobil dosti znanja, s katerim si je ustvaril sicer malo svojski, a prikupni, uglašeni klasicistični slog, ki se je pozneje, ko so minili šolski vtisi, nekam pomehkužil. V kasnejših letih ga je močno privlačeval realizem, pravo nasprotje njegovih prvotnih, čisto idealističnih stremeljenj.

Od Gangla je pri nas znanih razmeroma malo del, saj sploh ni bil posebno plodovit, ker ga je bolezen močno ovirala pri delu.

Prvič je mladi kipar, star 26 let, zbudil zanimanje med našim občinstvom s portretom pokojnega politika Šukljeta, ki ga je izvršil leta 1885. Izmed del, katera je ustvaril po naročilu zasebnikov, so najbolj znani portreti barona Jožefa Schwegla, marmorni relief za Cimpermanov nagrobnik (ki je zdaj v Narodnem muzeju), potem pa poprsta Prešerna, Ernestine Jelovškove in Stritarja. V ljubljanskem muzeju je tudi marmorni relief »Maria in stellis«. Od javnih del bi bil omeniti veliki marmorni relief Vstajenje, katerega je naročil Strossmayer za pročelje katedrale v Djakovu. Za zavod Sacre Coeur v Preßbaumu pri Dunaju je izvršil lipovo reliefno kompozicijo, leta 1919. pa za naše zunanje ministrstvo bronast kip kralja Aleksandra.

Poglavitno priznanje je pa dosegel Gangl za oba svoja spomenika v Ljubljani. Zlasti Vodnik ga je na mah postavil v prvo vrsto slovenskih upodablajočih umetnikov. Leta 1887. so pred mirno gosposko pročelje stare gimnazije na